

Türkiye'nin 81 yıllık demokrasi tecrübesinde 4 cumhuriyet- 3.cumhuriyet

3. cumhuriyeti yine sadece süreci yaşayarak peygamber ocağı Türk silahlı kuvvetleri ile Anadolu halkının gelecek kaygı ve menfaatleri yerine dış güçlerin çıkarlarına hizmet eden hata ABD nin bizim çocuklarımız dediği darbecilerin yaptığı korkunç çağdışı, yobaz, her türlü evrensel değer, kavram ve kültürü yok sayan yapılanmasını yeni neslin görerek bu günlerin kıymetini algılamasını sağlamaya çalıştım.

12 Eylül Darbesi veya 1980 İhtilali, Türk Silahlı Kuvvetlerinin 12 Eylül 1980 günü emir-komuta zinciri içinde gerçekleştirdiği askerî müdahale. 27 Mayıs 1960 darbesi ve 12 Mart 1971 muhtırasının ardından Türkiye Cumhuriyeti tarihinde silahlı kuvvetlerin yönetime üçüncü açık müdahalesidir. Bu müdahale ile Süleyman Demirel'in Başbakan'ı olduğu hükümet görevden alındı, Türkiye Büyük Millet Meclisi lağvedildi, 1970 sonrasında değiştirilen 1961 Anayasası uygulamadan kaldırıldı ve Türkiye siyasetinin yeniden tasarlandığı bir askerî dönem başladı. Bu dönem yaklaşık dokuz yıl sürdü. 12 Eylül 1980 ardından partiler lağvedildi, parti liderleri önce askerî üslerde gözetim altında tutuldu, ardından yargılandı.

Türkiye'nin üzerine çöken 34 yıllık kâbus:

12 Eylül darbesi Türkiye siyasi tarihinin en karanlık yapılanmalarından biri olarak kabul edilen 12 Eylül 1980 darbesi diğer ifadesi ile “Bayrak harekâtının” üzerinden 34 yıl geçti. Toplumsal özgürlük ve hak arayışları rüzgârının estiği Türkiye’de “sağ-sol çatışması” gerekçe gösterilerek, dönemin Genelkurmay Başkanı Kenan Evren tarafından “İç Hizmet Kanunu’nun verdiği Türkiye Cumhuriyeti’ni kollama ve koruma görevini yüce Türk Milleti adına emir ve komuta zinciri içinde ve emirle yerine getirme kararını almış ve ülke yönetimine bütünüyle el koymuştur” duyurusuyla gerçekleştirilen 12 Eylül 1980 darbesi esasen demokrasi ve evrensel değerlerin var olan kırıntılarını da yok eden emperyalist, faşist dikta zorbalığıdır.

Dış emir vericiler Türkiye devlet yapısı içerisinde NATO'ya bağlı Gladio örgütlenmesini harekete geçirmiş ve "devlet bekası" adına ordu yönetime el koymayı vazife edinmişti. Darbe sonrası sağ ve sol görüşlü tüm toplum kesimlerinin hedeflenmesi tutuklanarak cezaevlerine doldurulması aslında darbenin neye karşı ve ne için yapıldığını göstermesi açısından da son derece önemli bir işaret olarak nitelendirilmişti. Zaten darbenin ABD onayı ve yönlendirmesi ile yapıldığına dair daha sonra ortaya çok sayıda belge ve bilgiler de tarihin beyaz sayfalarına darbecilerin kara yüzü olarak not düştü.

Darbeciler işkencede sınır tanımadı

12 Eylül "Ülkede demokrasiyi yeniden tesis etmek" amacıyla yapılan darbe ile birlikte meclis feshe edilerek siyasi partiler kapatıldı ve milletvekillerinin dokunulmazlığı kaldırıldı. Ardından Türkiye genelinde bütün siyasi kesimlere yönelik "cadı avı" başlatıldı. Resmi rakamlara göre 1 milyon 683 bin kişi fişlendi, 7 bin kişi için idam cezası istendi, idam cezası verilenlerin 50'si asılarak katledildi. 30 bin kişi sakıncalı olduğu için işten atıldı. Darbeyle beraber ülkedeki bütün sivil toplum örgütleri de yasaklandı, 14 bin kişi ise vatandaşlıktan çıkarıldı. 30 bin kişi siyasi mülteci olarak yurtdışına gitti.

Darbe süreciyle birlikte, 300 kişinin kuşkulu bir şekilde yaşamını yitirdiği kayıtlara geçerken, 171 kişinin işkenceden öldüğü belgelendi. Sendikalaşma kalktı, grev hakkı da yasaklandı. 3 bin 854 öğretmenin ve 47 hâkimin görevine son verildi, yönetimin KHK ve OHAL belirleme yetkisi artırıldı. 400 gazeteci için toplam 4 bin yıl hapis cezası istendi. Cezaevlerinde çeşitli nedenlerle 299 yurttaş yaşamlarını yitirdi. 14 kişi yaşanan baskılara karşı açlık grevine girdi ve yaşamını yitirdi, 16 kişinin kaçarken vurulduğu, 95 kişinin ise çatışmada öldürüldüğü iddia edildi. Darbe sonrası hazırlanan 1982 Anayasası'nda yer alan geçici 15. madde ile 12 Eylül'ü gerçekleştiren Millî Güvenlik Konseyi ile bu konseyin yönetimi döneminde kurulmuş hükümet ve Kurucu Meclis üyeleri hakkında dava açılması engellendi.

12 Eylül 1980 askerî darbesinin gerekçeleri arasında ülkede yaygınlaşan siyasi cinayetler ve 6 Eylül günü Konya'da Necmettin Erbakan önderliğinde yapılan ve darbe liderlerinin şeriat amaçlı bir kalkışma girişimi olarak nitelediği Kudüs Mitingi gösterildi. Türkiye Büyük Millet

Meclisi, 22 Mart 1980'de ilk turunu yaptığı Cumhurbaşkanlığı seçimini, 114 tur oylama yaptığı halde darbe gününe kadar sonuçlandırmayarak, anti demokratik oluşumların amaçlarına gerekçe teşkil etti. Yine 12 Eylül öncesi dönemin son Başbakanı Süleyman Demirel'in "70 sente muhtacız" sözü ile özetlenen dış ticaret açığındaki artış ve döviz darboğazı; işsizlik, kıtlık ve işyeri anlaşmazlıkları ile beraber ekonomik sebepleri de gerekçeleri arasında nedenler oluşturdu.

Aynı zamanda 1980'lere doğru tüm dünyada ne o liberal bir ekonomik dönüşüm yaşanmaktaydı. Ne o liberal reformları uygulayabilmek için toplumsal muhalefetin olmaması ve baskı ortamı gerekliydi. Amerika Birleşik Devletleri ne o liberal politikaları hızlandırabilmek için dünyanın çeşitli ülkelerinde sağ hükümetleri işbaşına geçirmek için askerî darbeleri desteklemekteydi. O dönemde Türkiye'de yükselen bir toplumsal muhalefet özellikle işçi ve öğrenci hareketleriyle kendini göstermekteydi. Fabrikalarda grevler artmıştı.

12 Eylül öncesi ülkede ciddi bir güvenlik sorunu da yaratıldı. Üniversiteler değişik siyasi görüşler tarafından art arda basılır ve öğrencilerin üniversiteyi boykot etmeleri için baskı uygulandı. Darbe gününden bir gün önceki gazeteler Eskişehir'de kahvenin tarandığını ve bir kişinin öldüğünü, Ankara'da ev basan teröristlerin 2 kişiyi öldürdüğünü, mersin'de sinema kuyruğunun tarandığını ve 4 kişinin öldüğünü, İstanbul, Gaziantep ve Malatya'da 1'er kişinin

1979 yılında meydana gelen İran İslam Devrimi, ardından aynı yıl içinde Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgal etmesi üzerine Türkiye'nin ABD politikaları için istikrarlı hale gelmesi önem kazandı.

Darbe Öncesi Suikast ve kargaşa ortamı

11 Temmuz 1978'de Bedrettin Cömert Ankara'da,1 Şubat 1979'da Abdi İpekçi İstanbul Teşvikiye'de, 10 Eylül'de Türkiye İşçi Partisi Adana eski il başkanı Ceyhun Can yazıhanesinde, Çukurova Üniversitesi Rektör Vekili Fikret Ünsal evinin önünde, 19 Eylül'de Malatya Ülkü Ocakları eski başkanı Mürsel Karataş İstanbul Sultanahmet'te, 28 Eylül'de Adana Emniyet

Müdürü Cevat Yurdakul, 19 Kasım'da eski Adalet Partisi İstanbul milletvekili İlhan Egemen Darendelioğlu İstanbul Beyazıt'ta, 20 Kasım'da İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekan Yardımcısı Ümit Doğançay İstanbul Etiler Profesörler Sitesi'nde, 3 Aralık 1979'da, Fedai Dergisi sahibi yazar Kemal Fedai Coşkuner İzmir Agora semtinde, 7 Aralık'ta İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi öğretim üyelerinden Cavit Orhan Tüteni İstanbul Levent'te, 11 Nisan 1980'de TRT İstanbul Radyosu prodüktörlerinden Ümit Kaftancıoğlu, 27 Mayıs 1980'de Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkan Yardımcısı Gün Sazak Ankara'da, 24 Haziran 1980'de Milliyetçi Hareket Partisi Gaziosmanpaşa İlçe Başkanı Ali Rıza Altınok evinde eşi ve kızıyla birlikte, 15 Temmuz 1980'de Cumhuriyet Halk Partisi İstanbul milletvekili Abdurrahman Köksal oğlu Şişli'deki işyerinde, 19 Temmuz 1980'de Eski Başbakan Nihat Erim İstanbul'da Dragon Deniz Kulübü'nden çıkarken, 22 Temmuz 1980'de DİSK ve Maden-İş Sendikası genel Başkanı Kemal Türkler İstanbul Merter semtinde silahlı saldırı sonucu öldürülmüş ve tüm bu derin ve asla iz bırakmayan cinayetlerin tamamı ülkede kargaşa ve endişe ortamı yaratarak siyasileri halk nezdinde güçsüz ve iradesiz bırakmış yani ne hikmetse sadece darbeye giden yolu ulusal ve uluslararası arenada meşru ve haklı kılmaya zemin yaratmıştır.

Motel hükümeti (5 Ocak 1978 - 12 Kasım 1979)

22 Aralık 1977'de Bülent Ecevit, İstanbul Florya semtinde bulunan Güneş Motel'inde daha sonra 11'ler olarak anılacak Adalet Partisinden ayrılan bağımsız milletvekillerinden Enver Akova, Ali Rıza Septioğlu, Mustafa Kılıç, Şerafettin Elçi, Mete Tan, Tuncay Mataracı, Güneş Ögüt, Orhan Alp, Ahmet Karaaslan, Hilmi İşgüzar, Oğuz Atalay ile görüşmüş ve yeni kurulacak hükümetteki bakanlık koltuğu karşılığıyla Demirel hükümeti aleyhindeki gensorunu desteklemesi konusunda anlaşmıştı. 31 Aralık'ta II. Milliyetçi Cephesi hükümeti düşürülmüş ve 5 Ocak 1978'de 229 güvenoyunu sağlayan Ecevit III. Ecevit hükümetini kurmuştur. Bakanlık koltuğunu istemeyen Oğuz Atalay dışındaki 10 kişiye bakanlık verilmiştir.

Kerhen MC hükümeti (12 Kasım 1979 - 12 Eylül 1980)

14 Ekim 1979'da yapılan seçimlerde AP ikinci parti olarak çıkmış olmasına rağmen Bülent Ecevit'in istifa etmesiyle Süleyman Demirel'e hükümeti kurma yetkisi verildi. Üçüncü Ecevit

hükümetinin istifasından sonra Milliyetçi Hareket Partisi, Milli Selamet Partisi'nin hükümete alınmasına karşı çıktığı için Üçüncü Milliyetçi Cephesi gerçekleştirilememiş ve 12 Kasım 1979'da Süleyman Demirel'in başbakanlığında azınlık hükümeti kurulmuştur. Milliyetçi Hareket Partisi ve Milli Selamet Partisi bu hükümeti dışarıdan desteklemiştir. 27 Aralık 1979'da Genelkurmay Başkanı Orgeneral Kenan Evren, Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Nurettin Ersin, Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Bülend Ulusu, Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Tahsin Şahinkaya ile Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Sedat Celasun'un imzasını taşıyan, ülkedeki iç karışıklıkla ilgili bir uyarı mektubu Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'e gönderildi.

24 Ocak Kararlarının mimarı "Sandalyesiz Bakan" Turgut Özal

Ekonomik olarak yaşanan istikrarsızlık, üretimin azalması ve karaborsacılığın oluşması gibi nedenlerin ortadan kaldırılması için kamu harcamalarının sınırlandırılması, ücretlerin düşürülmesi, serbest döviz kuru gibi ekonomik önlemler alınması kararlaştırılmıştır. Bunun için Süleyman Demirel Turgut Özal'ı başbakanlık müsteşarlığına atadı ve IMF ile bu kapsamda bir anlaşma imzalandı.

Cumhurbaşkanı Seçimi Bunalımı

Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün görev süresi dolduğu sırada meclisteki en büyük 2 partinin liderleri Ecevit ile Demirel daha Cumhurbaşkanlığı için aday bile belirlememişlerdi. Son anda adaylar bulundu. Seçimler sırasında hiçbir aday cumhurbaşkanı olmak için yeter oyu alamıyordu. Meclis onlarca defa tekrar oylama yaptı fakat bir türlü yeni cumhurbaşkanı seçilemedi.

Bayrak Harekâtı

17 Haziran'da Genelkurmay Başkanı Kenan Evren, kuvvet komutanları ve Genelkurmay II. Başkanı Necdet Öztoran' u çağırmiş ve kod adı "Bayrak Harekâtı" olan bir darbenin 11 Temmuz 1980'de gerçekleştirilmesi kararı alınmıştı. Bütün Ordu Komutanlarına; Bayrak Planı'nın uygulanmaya giriş günü 11 Temmuz, saati ise: 04.00'dır."Ancak 2 Temmuz'da Süleyman Demirel hükümeti güvenoyu aldığı için ertelenmiştir. Daha sonra 28 - 31 Ağustos'ta "5 Eylül 1980'den itibaren her an hazır olunması" bildirilen "Bayrak Harekâtı" emirleri özel kuryelerle komutanlara teslim edilmiştir.

12 Eylül ve Milli Güvenlik Konseyi

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Kenan Evren, Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Nurettin Ersin, Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Tahsin Şahinkaya, Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Nejat Tümer ve Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Sedat Celasun dan oluşan Milli Güvenlik Konseyi, radyodan okunan ilk bildiriye göre: İç Hizmet Kanununun verdiği Türkiye Cumhuriyeti'ni kollama ve koruma görevini yüce Türk Milleti adına emir ve komuta zinciri içinde ve emirle yerine getirme kararını almış ve ülke yönetimine bütünüyle el koymuştur.

12 Eylül tarihli 2 numaralı bildiriyle ülke genelinde 13 sıkıyönetim bölgesine 13 general sıkıyönetim komutanı olarak atanmıştır. 7 numaralı bildiriyle siyasi partilerin faaliyetleri yasaklanmış olduğunu ve Türk Hava Kurumu, Çocuk Esirgeme Kurumu ve Kızılay dışındaki derneklerin faaliyetlerinin de durdurulmuş olduğunu duyurulmuştur. Emniyet Genel Müdürlüğü başta olmak üzere polis teşkilatı Jandarma Genel Komutanlığının emrine verilmiştir. Darbe günü Emniyet ve MİT üst düzey yöneticileri Genelkurmay Başkanlığına davet edilmiş ve TRT ile PTT Genel Müdürleriyle beraber tecrit edilmişlerdir.20 Eylül'de Kenan Evren eski Deniz Kuvvetleri Komutanı Bülent Ulus uyu başbakan olarak görevlendirmiş ve 21 Eylül'de Ulusu'nun sunduğu bakanlar kurulu listesi Milli Güvenlik Konseyi tarafından onaylanmıştır.

Darbenin gece 3.00' da ilanından sonra aynı gün sabah saat 5.30'da Süleyman Demirel, Bülent Ecevit ve Necmettin Erbakan'a Genelkurmay başkanı Kenan Evren tarafından birer tebliğ gönderildi. Tüm tebliğlerde : "TSK yönetime el koymuştur. Hükümetiniz feshedilmiş,

parlamento üyeliğiniz düşmüştür. Talimatı getiren subayın ikazlarına uyunuz" ifadesiyle birlikte gidecekleri adresler belirtilmektedir. Bülent Ecevit ve Süleyman Demirel için Hamza köy Gelibolu adresi belirtilirken, Necmettin Erbakan'a ise Uzun ada İzmir adres olarak verilir. Ecevit ve Demirel eşleriyle birlikte aynı uçakla Hamza köy'e götürülür. Yaklaşık bir ay boyunca, 11 Ekim 1980'e kadar burada kaldılar. Necmettin Erbakan aynı gün uçakla Uzun ada'ya götürülür. Alparslan Türkeş evinde bulunamadığı için Milli Güvenlik Konseyi, 13 Eylül'de bir bildiri ile teslim olmaması halinde suçlu duruma düşeceğini belirtir. Bunun üzerine 14 Eylül'de Ankara Merkez Komutanlığına teslim olur ve Uzun ada'ya gönderilir.

12 Eylül dönemi

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Kenan Evren ve Kuvvet Komutanları tarafından oluşturulan askerî yönetim Milli Güvenlik Konseyi adı altında 1983 genel seçimine kadar Türkiye'ye ilişkin tüm kritik kararları aldı. Darbeden sonra ilk idamlar 9 Ekim 1980 tarihinde gerçekleşmiştir. İlk olarak sol görüşlü Necdet Adalı, ardından ülkücü Mustafa Pehlivan oğlu idam edilmiştir. 19 Mart 1980 tarihinde idama mahkûm edilen Erdal Eren, idam kararı Yargıtay tarafından iki kere iptal edilmiş olmasına rağmen, Milli Güvenlik Konseyi tarafından onaylanan kararla 13 Aralık 1980'de Ankara Merkez Ulucanlar Cezaevi'nde idam edilmiştir. Kenan Evren, 3 Ekim 1984'deki Muş gezisi sırasında yaptığı konuşmada Erdal Eren'in idamına ilişkin şunları söylemiştir: "Şimdi ben, bunu yakaladıktan sonra mahkemeye vereceğim ve ondan sonra da idam etmeyeceğim, ömür boyu ona bakacağım. Bu vatan için kanını akıtan bu Mehmetçiklere silah çeken o haini ben senelerce besleyeceğim.

6 Kasım 1981'de çıkarılan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile YÖK kuruldu. Bundan sonra 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 2301 ve 2766 sayılı kanunla değişik maddelerince özellikle solcu olduğu düşünülen 71 Üniversite personeli YÖK tarafından görevlerinden uzaklaştırıldı. İlk uzaklaştırmalar Şubat 1983'de başladı. Genelkurmayın açıklamalarına göre toplam 4891 kamu personeli görevden alınmış ve 38 profesör, 25 doçent, 10 yardımcı doçent 1402'lik olmuştur. Ancak 1402'lik olmak istemediğinden baskı nedeni ile istifa yolunu seçenler de dâhil edildiğinde bu sayının 20.000 civarında olduğu öne sürülmektedir.

1982 Anayasası

Darbe ardından geçen 3 yıl içerisinde önemli kanunların tamamına yakını değiştirildi ve askerî yönetimin belirlediği Danışma Meclisi tarafından hazırlanan Anayasa, 1982 yılında yapılan ve aleyhte konuşmanın ve propaganda yapmanın yasak olduğu "güdümlü" referandumda, yüzde 92'lik "Evet" oyu ile büyük farkla kabul edildiği ilan edildi. Aynı halk oylamasında, Kenan Evren otomatik olarak Cumhurbaşkanı seçildi. Kabul edilen Anayasa'da bulunan, askerî yönetim üyelerinin ömür boyu yargılanmasını engelleyen, geçici 15. madde, 2010 Türkiye anayasa değişikliği referandumuna kadar kaldırılmadı.

Bilanço

- 1 milyon 683 bin kişi fişlendi.
- Açılan 210 bin davada 230 bin kişi yargılandı.
- 7 bin kişi için idam cezası istendi.
- 517 kişiye idam cezası verildi.
- Haklarında idam cezası verilenlerden 50'si asıldı (26 siyasi suçlu, 23 adli suçlu, 1'i Asala militanı).
- İdamları istenen 259 kişinin dosyası Meclis'e gönderildi.
- 71 bin kişi TCK'nin 141, 142 ve 163. maddelerinden yargılandı.
- 98 bin 404 kişi örgüt üyesi olmak suçundan yargılandı.
- 388 bin kişiye pasaport verilmedi.

- 30 bin kişi sakıncalı olduğu için işten atıldı.
- 14 bin kişi yurttaşlıktan çıkarıldı.
- 30 bin kişi siyasi mülteci olarak yurtdışına gitti.
- 300 kişi kuşkulu bir şekilde öldü.
- 171 kişinin işkenceden öldüğu belgelendi.
- 937 film sakıncalı bulunduğu için yasaklandı.
- 23 bin 677 derneğin faaliyeti durduruldu.
- 3 bin 854 öğretmen, üniversitede görevli 120 öğretim üyesi ve 47 hâkimin işine son verildi.
- 400 gazeteci için toplam 4 bin yıl hapis cezası istendi.
- Gazetecilere 3 bin 315 yıl 6 ay hapis cezası verildi.
- 31 gazeteci cezaevine girdi.
- 300 gazeteci saldırıya uğradı.
- 3 gazeteci silahla öldürüldü.
- Gazeteler 300 gün yayın yapamadı.
- 13 büyük gazete için 303 dava açıldı.
- 39 ton gazete ve dergi imha edildi.

- Cezaevlerinde toplam 299 kişi yaşamını yitirdi.
- 144 kişi kuşkulu bir şekilde öldü.
- 14 kişi açlık grevinde öldü.
- 16 kişi -kaçarken- vuruldu.
- 95 kişi -çatışmada- öldü.
- 73 kişiye -doğal ölüm raporu- verildi.
- 43 kişinin -intihar ettiği- bildirildi.

1983 Türkiye genel seçimleri

Millî Güvenlik Konseyi'nin yeni kurulan partilerin kurucularını veto etmesi ve bazı partilerin ülke genelindeki gerekli teşkilatlanmayı seçim dönemine yetiştirememeleri nedeniyle 6 Kasım 1983 genel seçimlerine katılmasına izin verilmeyen Büyük Türkiye Partisi'nin devamı niteliinde olan Doğru Yol Partisi, Sosyal Demokrasi Partisi ve Refah Partisi'ne "Yasaklılar", Milli Güvenlik Konseyi tarafından genel seçimlere katılmalarını uygun bulunan Emekli Orgeneral Turgut Sualp in liderliğindeki Milliyetçi Demokrasi Partisi, eski Başbakanlık Müsteşarı Necdet Alp'ın liderliğindeki Halkçı Parti ve 24 Ocak Kararları'nı hazırlayan Turgut Özal'ın liderliğindeki Anavatan Partisi'ne "İcazetliler" veya "6 Kasım partileri" denilmiştir.

6 Kasım 1983 genel seçimine, kapatılan eski siyasi partilerin hiçbirini katılmadı. Yapılan genel seçimleri Anavatan Partisi kazandı, Halkçı Parti ikinci ve Milliyetçi Demokrasi Partisi de sürpriz bir şekilde üçüncü oldu. Seçimlerden sonra milletvekillerinin parti değiştirmeleri sonucunda Doğru Yol Partisi ve Sosyal Demokrasi Partisi de meclise girdi. Daha sonra alınan başarısız seçim sonuçları nedeniyle Milliyetçi Demokrasi Partisi kendisini feshetti, Halkçı Parti ise Sosyal Demokrasi Partisi ile birleşerek Sosyal demokrat Halkçı Parti'yi kurdu.

Ankara Adliyesi, 10. Ağır Ceza Mahkemesinin ilgili kararı

2010 anayasa referandumunda, değişikliklerin kabul edilmesiyle 13 Eylül 2010 tarihinde çeşitli sivil toplum kuruluşları, sendikalar ve dernekler ile darbe mağduru kişiler 12 Eylül darbesini yapanlar hakkında suç duyurusunda bulundu. Bütün suç duyurularını toplayan Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı "Milli Güvenlik Konseyi (MGK) adı altında 12 Eylül 1980'de ülke yönetimine el koyan ve 24 Kasım 1983 yılına kadar bu statüsünü sürdüren askerî cunta yönetiminin hayatta kalan üyeleri, Kenan Evren, Nejat Tümer ve Tahsin Şahinkaya'nın işlediği (A) Nürnberg Şartı ile kabul edilmiş ve tüm devletlerin kendi kanunlarında yer almasa dahi suçun oluşumu halinde takip etmek zorunda oldukları uluslararası hukukun buyruk kuralı niteliğine sahip insanlığa karşı suçlar (B) 765 Sayılı Ceza Kanunu'nun 146, 147, 153, 174, 179, 180, 181. maddeleri kapsamında, insanlığa karşı suçlar ve resen takdir edilecek suçlar nedeniyle haklarında başsavcılık tarafından ceza dava açılması ve haklarında gerekli önlemlerin alınması istemi ." ile 7 Nisan 2011 yılında ilk soruşturma başlattı. 4 Nisan 2012 tarihinde ise darbenin yargılanmasına başlandı. Ankara Adliyesi 10. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen 12 Eylül davasında alınan 18 Haziran 2014 tarihli yargı kararı; Eski Genelkurmay Başkanı emekli Orgeneral Kenan Evren (97) ile eski Hava Kuvvetleri Komutanı emekli Orgeneral Tahsin Şahinkaya (89) hakkında müebbet hapis cezası verildi. Ayrıca Evren ve Şahinkaya'nın askeri rütbeleri de sökülecek. Yargılama Ankara 12. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam ederken esas hakkındaki görüşünü açıklayan cumhuriyet savcısı Evren ve Şahinkaya'nın, TCK'nın "Devlet kuvvetleri aleyhine cürümler" başlıklı 146. maddesi uyarınca ağırlaştırılmış müebbet hapisle cezalandırılmalarını talep etmişti. Ceza maddesinde, "Türkiye Cumhuriyeti Teşkilatı Esasiye Kanunu'nun tamamını veya bir kısmını tağyir ve tebdil veya ilgaya ve bu kanun ile teşekkül etmiş olan Büyük Millet Meclisini ıskata veya vazifesini yapmaktan men'e cebren teşebbüs edenler, ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına çarptırılır" ifadesi yer alıyor.

ABD'nin rolü

Amerika Birleşik Devletleri yönetiminin darbeden haberdar olduğu ve darbe gecesi Başkan Jimmy Carter'a "bizim çocuklar işi bitirdi" anlamında bir mesajın, Damdaki Kemancı oyununu

izlerken iletildiğinin anlaşılması, 12 Eylül'de ABD'nin rolü konusunu da netleştirdi. 12 Eylül Darbesi sırasında dönemin ABD Ulusal Güvenlik Konseyi Türkiye Masası Sorumlusu Paul Enez'in askerî müdahaleyi haber alırken haberi ulaştıran diplomatın. Bizim çocuklar işi bitirdi - anlamındaki konuşması, 12 Eylül Darbesi içinde ABD'nin rolü yani bizim çocuklar darbe yaptı denilmiştir, buda bizi acı gerçekler ve ekonomik, sosyal, kültürel. diplomatik ve siyasi sorunlarla baş başa bırakmış bizim değil onların gelecek kaygılarına hizmet eden onların çocukları ülkeyi büyük bir kaos ortamına iterek ağa babalarının himmetine ülkemizi mahkum eden 3.cumhuriyeti kurmuşlardır